

Έπίκαιρο

Σελίδες από την έποποιΐα του '40

30 Οκτωβρίου 1940, τρίτη μέρα του πολέμου που κήρυξε η Ίταλία εναντίον της Ελλάδας. Τρία μερόνυχτα πολεμάνε στην πρώτη γραμμή οι στρατιώτες μας, δίχως να δώσουν ύπνο στα βλέφαρά τους. Ένα ακόμη τάγμα ξεκίνησε από τα Τρίκαλα. Παρακολουθούμε την πορεία του. *(Τά παρακάτω αποσπάσματα μπορούμε είτε να τα διαβάσουμε είτε να τα διηγηθούμε στα παιδιά).*

«Ο ταγματάρχης, ένας ψηλός ψαρομάλλης, προσπαθεί να κάνει τούς φαντάρους του να πάνε γρηγορότερα:

- Άιντε παλικάρια μου, οί λόχοι της προκάλυψης πολεμάνε τρία μερόνυχτα χωρίς να κοιμηθούνε. Πρέπει να προκάνουμε πριν εξαντληθούν και τσακίσουν. Δέν σᾶς μέλει ἂν καταργήσω τίς δεκαλέπτες στάσεις, δέν εἶν' ἔτσι;

- Όχι, κύριε ταγματάρχα, δέν θέλουμε ξεκούραση.

Τά παλληκάρια του ἦταν ἤδη κατάκοπα, μουσκεμένα ἀπό τή βροχή. Βάδιζαν στά κατσάβραχα δεκατέσσερις ὥρες, φορτωμένα ὀλόκληρο τόν ὀπλισμό... Ἄδικα μετατόπιζαν τά λουριά, δέν ἔβρισκαν πουθενά μέρος νά μήν τούς πονεῖ. Οἱ ἀρβύλες πού τούς δώσανε χωρίς νά τίς δοκιμάσουν, ἄλλες φαρδιές, ἄλλες στενές, τούς πλήγωναν τά πόδια. Ξεφλούδιζαν τό δέρμα κι ἄνοιγαν πληγές στά δάχτυλα.

Εἶχαν ἀρχίσει τὴν πορεία μὲ τραγούδια, μὰ γρήγορα τὰ σταμάτησαν· ὕστερα ἔπιασαν κουβέντα μὲ τοὺς διπλανούς τους ὡσότου σώπασαν ὁλότελα καὶ βάδιζαν ἀμίλητοι... Κάθε βῆμα ἦταν κι ἓνας πόνος πού ὅσο περνοῦσαν οἱ ὥρες, ὅλο καὶ δυνάμωνε. Ὡστόσο, ἔσφιγγαν τὰ δόντια τους καὶ ἔκαναν κουράγιο γιὰ νὰ μὴ βραδυπορήσουν... Γρήγορα πηγαιναν, ἀφοῦ ἤξεραν πὼς ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδας ἦταν ζήτημα λίγων ὥρων... Ἐπιστήμονες, ἐμποροῦπάλληλοι ἢ σκαφτιάδες, ὅλοι νιώθαν ἐξίσου καλὰ πὼς στὰ χέρια τους κρεμόταν ἡ τύχη τοῦ ἔθνους. Κι ἔτρεχαν πίσω ἀπὸ τ' ὄνειρο τῆς ἐλευθερίας» (Χρήστου Ζαλοκώστα, «Πίνδος»).

Ἡ **αὐταπάρνηση** καὶ ἡ **σκληραγωγία** τοῦ Ἑλληνα ἔγραψαν θαυμαστές σελίδες στὴν ἱστορία. Πάλεψαν οἱ στρατιῶτες μας ὄχι μόνο μὲ τὸν κατακτητὴ, πού ἀσύγκριτα ὑπερεῖχε σέ στρατιωτικὴ δύναμη, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλές ἄλλες ἀντιζοότητες: **πείνα, παγωνιά, κόπωση**. Πὼς ἄντεξαν μέσα σέ τόσες κακουχίες; Πὼς δέν παράτησαν τὴν προσπάθεια; Τί δυνάμεις κρύβει μέσα του ὁ ἄνθρωπος καὶ πὼς μπόρεσαν ὅλες νὰ τίς ἐπιστρατεύσουν καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴ θρυλικὴ ἐποποιΐα τοῦ '40!

Σᾶς μεταφέρω μία ἀκόμη μαρτυρία:

«Ὅλοι ξαπλωθήκαμε μὲς στίς λάσπες κουμπώνοντας τὴ χλαίνη ὡς τὸ λαιμό. Ἡ βροχὴ μᾶς περιζώνει ἀπὸ παντοῦ... Ἡ χλαίνη μὲ τὸ νερό πού ἦπие ἔγινε βαριά, ἀσήκωτη. Καλὰ πού σταματήσαμε...

- Ἄντε, παιδιά, νὰ φύγουμε!

Καὶ σιγά-σιγά ξεκινοῦμε. Ὁ ἀέρας τοῦ βουνοῦ χτυπάει ἀπάνω μας παγωμένος...

Φτάνουμε σέ μιὰ γέφυρα. Τὴν τίναξε τὸ μηχανικὸ τοῦ ἐχθροῦ. Θὰ 'χε τρεῖς καμάρες καὶ ἡ πιὸ μεγάλη, ἡ μεσαία, γκρεμίστηκε σὸ ποτάμι... Ἀφήνουμε τὸ δρόμο καὶ κατεβαίνουμε σὸ ρέμα. Πρέπει νὰ μποῦμε σὸ ποτάμι, ἀλλὰ πὼς θὰ γίνει; Θὰ 'ναι παγωμένο τὸ

νερό καί βαθύ. Μαζευτήκαμε στήν ἀκροποταμιά καί κοιτάζουμε ἀναποφάσιστα τό νερό πού κυλάει.

- Άντε, παιδιά! Τί σταματήσατε; Νερό εἶναι. Άντε μέσα!

- Έλα, Σωτήρη. Σιγά. Καί βάστα καλά τό χέρι μου, νά μή μᾶς πάρει τό νερό...

Προχωροῦμε. Τό νερό ἔρχεται στά γόνατα, ἀνεβαίνει στά πόδια ψηλά, στήν κοιλιά, στή μέση, ἔρχεται στό στήθος. Τρέμοντας φτάνουμε ἀπέναντι καί ἀμέσως μπαίνουμε σέ μονοπάτι.

Ἡ πορεία γίνεται λασποπάτημα. Λάσπη!... Λάσπη πού κολλάει σίς ἀρβύλες καί τίς κάνει ἀσήκωτες· λάσπη βοῦρκος, πού σέ ρουφάει κάτω κι ἀγωνίζεσαι νά βγεῖς... Πόσες ὥρες λάσπη νά μᾶς χωρίζουν ἀπό τό μέτωπο;» (Άγγ. Βλάχου, «Τό μνη̑μα τῆς γριᾶς»).

Ἡ ἑλληνική νίκη ἦταν ἀποτέλεσμα ὑπεράνθρωπης προσπάθειας τοῦ στρατοῦ καί ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καμαρῶστε στό παρακάτω ἀπόσπασμα τῆν **Ἑλληνίδα τοῦ ’40!**

«Τά φορτία ἔπρεπε νά φτάσουν ἀπάνω τό γρηγορότερο...

Ένας φαντάρος ἔριξε μιᾶ ἰδέα. Μόνο ἂν τύλιγαν τά πόδια τῶν ζῶων μέ λινάτσες, θά μπορούσαν νά βαδίσουν ἔτσι βαρυφορτωμένα πάνω στά χιόνια.

- Έμπρός, ξεφώνισε ὁ λοχίας, τρέξτε μερικοί στό κοντινό χωριό νά πάρετε ὅ,τι παλιολινάτσες βρεῖτε... Μή χασομεράτε...

Πλησίασαν τά πρῶτα σπίτια, ὅταν ἀπάνω στή στενή δημοσιά ξεπρόβαλαν ὁ παπάς καί λίγοι ἡλικιωμένοι, πού εἶχαν ἀπομείνει μετᾶ τήν ἐπιστράτευση στό χωριό. Εἶδαν ἀνήσυχτοι τούς στρατιῶτες καί φοβήθηκαν.

- Τί συμβαίνει στό μέτωπο, ὦρέ παλικάρια; ρώτησε ὁ παπάς. Γιατί τόση πιλάλα;

- Κίνδυνος, παπούλη, ἔκανε ὁ δεκανέας. Δέν μπορούμε νά προ-

ωθήσουμε τὰ πυρομαχικά. Γλιστροῦν τὰ μεταγωγικά στόν πάγο κι ἔχουμε καρφωθεῖ μεσοστρατίς...

Πίσω ἀπό τή μικρή σύναξη πρόβαλε ἡ μορφή μιᾶς λιγνῆς γυναικας. Εἶχε στήν ὄψη μιὰ φλόγα, πού ἔδειχνε πώς ξεπηδοῦσε ἀπό κάπου πολύ βαθιά. Μίλησε γοργά:

- Ἔχουν δίκιο τὰ παιδιά, γλιστροῦν ἐκεῖνες οἱ στρατές. Ἐκεῖ τώρα θέλει γουρουνοτσάρουχα. Ἀλλιῶς δέν περπατιέται ὁ βράχος καί τό κρούσταλλο... Σταθεῖτε, λεβέντες μου.

Γύρισε μέ σπουδή στόν παπά:

- Μήν κάθεστε, δέσποτα. Βάρα τήν καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς νά μαζευτοῦν οἱ γυναῖκες καί πές τες νά βάλουν τὰ γουρουνοτσάρουχα.

- Τί σκοπεύετε νά κάνετε; ρώτησαν οἱ χωριανοί.

- Θά τὰ φορτωθοῦμε καί θά τὰ κουβαλήσουμε ἐμεῖς τὰ κασόνια. Μόνο ἐμεῖς μπορούμε νά περπατήσουμε καί ν' ἀνεβοῦμε σ' ἐκεῖνο τόν κακότοπο.

- Θά χαθεῖτε στό χιόνι, εἶπε ὁ γέροντας.

- Ἐδῶ χάνεται ἡ Ἑλλάδα, πατέρα, ζωὴ θά λογαριάσουμε;

Σέ λίγο μιὰ μακριά πομπή... Τό βάρος τίς ἔκανε νά γέρνουν μπροστά, ὅμως δρασκέλιζαν μεθοδικά τό λιθαρότοπο, πάνω ἀπό τό βάραθρο κι ὅλο σκαρφάλωναν ψηλότερα, ὅλο ψηλότερα...» (Δ. Σιατόπουλου, «Γυναῖκες τοῦ σαράντα»).

Στίς 27 Ὀκτωβρίου τοῦ 1960, ὁ μέγας λογοτέχνης Στρατής Μυριβήλης ἐκφώνησε πανηγυρικό λόγο στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἐκεῖ μεταξύ ἄλλων ἀνέφερε καί τό παρακάτω συγκλονιστικό γεγονός στό ὁποῖο πρωταγωνιστεῖ **ἕνα γεροντάκι**:

«Εἶχε ὀργανωθεῖ, κατά τή διάρκεια τοῦ ἀγώνα, ὑπηρεσία μεταγίσεως αἵματος ἀπ' τόν Ἐρυθρό Σταυρό τῆς Ἑλλάδος. Εἶχα καί ἕνα φίλο γιατρό σ' αὐτή τήν ὑπηρεσία, λοιπόν πήγαινα κάπου-κάπου νά τόν δῶ καί νά τὰ ποῦμε. Ὁ κόσμος ἔκαμε οὐρά κάθε μέρα γιά νά

δώση τό αίμα του γιά τούς τραυματίες μας. Ήταν ἐκεῖ νέοι, κοπέλες, γυναῖκες, μαθητές, παιδιά πού περίμεναν τή σειρά τους. Μία μέρα, λοιπόν, ὁ ἐπί τῆς αἰμοδοσίας φίλος μου γιατρός, εἶδε μέσα στήν σειρά τῶν αἰμοδοτῶν πού περίμεναν, νά στέκεται καί ἓνα γεροντάκι.

- Ἐσύ, παππούλη, τοῦ εἶπε ἐνοχλημένος, τί θέλεις ἐδῶ;

Ὁ γέρος ἀπάντησε δειλά:

- Ἦρθα κι ἐγώ, γιατρέ, νά δώσω αίμα.

Ὁ γιατρός τόν κοίταξε αὐστηρά μέ ἀπορία καί συγκίνηση. Ὁ γέρος παρεξήγησε τό δισταγμό του. Ἡ φωνή του ἔγινε πιό ζωνηρή.

- Μή μέ βλέπεις ἔτσι, γιατρέ μου. Εἶμαι γερός, τό αίμα μου εἶναι καθαρό, καί ἀκόμα ποτές μου δέν ἀρρώστησα. Εἶχα τρεῖς γιούς. Σκοτώθηκαν καί οἱ τρεῖς ἐκεῖ πάνω. Χαλάλι τῆς πατρίδας. Ὅμως μοῦ εἶπαν πώς οἱ δύο πῆγαν ἀπό αἱμορραγία. Λοιπόν, εἶπα στή γυναῖκα μου, θά ’ναι κι ἄλλοι πατεράδες πού μπορεῖ νά χάσουν τά παλληκάρια τους, γιατί δέ θά ’χουν οἱ γιατροί μας αίμα νά τούς δώσουν. Νά πάω νά δώσω κι ἐγώ τό δικό μου. Ἄιντε, πῆγαινε, γέρο μου, μοῦ εἶπε, κι ἄς εἶναι γιά τήν ψυχή τῶν παιδιῶν μας. Κι ἐγώ σηκώθηκα κι ἤρθα». (*Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου 1940*», πανηγυρικοί λόγοι ἀκαδημαϊκῶν).

«Ὁ πόλεμος αὐτός ὑπῆρξε πόλεμος τοῦ λαοῦ καί ἡ νίκη νίκη τοῦ λαοῦ...», δηλώνει ὁ **Ἀλέξανδρος Παπάγος**, ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλληνικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τοῦ ’40-41. «Κανείς δέν καταφρονεῖ τή συμβολή τῆς ἡγεσίας, τή συμβολή τῶν Διοικήσεων στό εὐτυχές ἀποτέλεσμα. Αὐτοί πού ἡγοῦνται εἶναι τά κεφαλαῖα στίς σελίδες τῆς πολεμικῆς ἱστορίας. Αὐτά μαγνητίζουν τήν προσοχή. Ἀλλ’ ἡ ἱστορία γράφεται μέ τίς μυριάδες τῶν μικρῶν γραμμάτων, καί δέν γράφεται χωρίς αὐτά, χωρίς τίς μυριάδες τῶν ἀφανῶν μαχητῶν. Σέ πολέμους ὅπως αὐτόν... ἡ νίκη εἶναι ἔργο τοῦ Στρατοῦ στό σύνολό του. Τοῦ Στρατοῦ καί τοῦ Λαοῦ».

Ἀκόμη καί **μικρά παιδιά** δεκάχρονα, δωδεκάχρονα, κάθε ἡλικίας Ἑλληνόπουλα ρίχτηκαν σὸν ἀγώνα μὲ αὐτοθυσία καί ἀπαράμιλλο ἥρωισμό! Φρουροῦσαν ἀποθήκες πολεμικοῦ ὕλικου, κουβαλοῦσαν δέματα γιὰ τοὺς στρατιῶτες μας, ἀνοίγαν τοὺς δρόμους πού ἐκλείσει τό χιόνι γιὰ νὰ περάσουν οἱ φαντάροι, τοὺς ὁδηγοῦσαν ἀπὸ μυστικά μονοπάτια μέσα στὴ νύχτα, ἔτρεχαν γιὰ μηνύματα καί μετέφεραν τραυματίες, ἔγιναν οἱ ἀγγελιοφόροι καί οἱ ἄγγελοι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ!

Τί θὰ εἶχαν ἄραγε νὰ ποῦν, παιδιά, τὰ Ἑλληνόπουλα τοῦ '40 στὰ Ἑλληνόπουλα τῆς δικῆς μας ἐποχῆς; Μᾶς βλέπουν νὰ τὰ χάνουμε στήν πρώτη δυσκολία, νὰ παρατᾶμε τόσο εὐκόλα τὴν προσπάθεια, νὰ χάνουμε γρήγορα τό θάρρος μας... Ἐκεῖ μᾶς ὁδήγησε ὁ **εὐδαιμονισμός**, ἡ καλοπέραση τῆς ἐποχῆς μας. Μάθαμε νὰ τὰ ἔχουμε ὅλα εὐκόλα, ἄκοπα. Δέν δοκιμάσαμε στέρηση καί κόπο, ἀλλὰ αὐτὸ ἄφησε ἀγύμναστη τὴ θέλησή μας. Ἐπιπλέον, ζητοῦν πολλοὶ νὰ μᾶς ξεκόψουν ἀπὸ τὰ **μεγάλαια ἰδανικά τῆς φυλῆς μας: τὴν πίστη σὸν Θεό καὶ τὴν ἀγάπη στὴν πατρίδα**. Ὅμως, οἱ Ἕλληνες τοῦ '40 μεγαλούργησαν κρατώντας ψηλά αὐτὰ τὰ ἰδανικά.

Ἄν θέλουμε νὰ σταθοῦμε σὸ δικό τους ὕψος, παιδιά,

⇔ νὰ μὴν ἀφήσουμε κανέναν νὰ σβήσει στὴν καρδιά μας τὴν ἀγάπη σὸν Χριστό καὶ στὴν Ἑλλάδα

⇔ νὰ μαθαίνουμε τὴν ἑνδοξη ἱστορία μας, γιὰ νὰ μᾶς γίνεται πηγὴ ἔμπνευσης

⇔ νὰ ἀσκοῦμε καθημερινὰ τὸν ἑαυτὸ μας σὲ μικρές δυσκολίες, δείχνοντας ὑπομονή, ἐπιμονή, θάρρος.

«Θέλει ἀρετὴν καὶ τόλμην ἢ ἐλευθερία», σημειώνει εὐστοχα ὁ ποιητὴς Ἀνδρέας Κάλβος.

Ἡ Ἑλλάδα μας μέσα στὴ μακραίωνη ἱστορία της πολλές φορές ἔδειξε ἀρετὴ καὶ τόλμη, γι' αὐτὸ κράτησε τὴν ἐλευθερία της, ὅσο